

Právě vylétlá kukačka se rozhlíží po severském lese, kam se příští rok vrátí z afrického zimoviště, aby parazitovala další generace rehků zahradních. Všechny fotografie z finské Karelie.

Kukačka obecná

ODKRÝVÁ SVÁ TAJEMSTVÍ

Čerstvě vylíhlé mládě kukačky s modely vajec, které se používají při výzkumu kukaček.

Snad žádný jiný pták nezakotvil v české lidové slovesnosti tak pevně jako kukačka obecná. Těžko by se také hledal opeřenec žijící na území České republiky, jehož hlas slyšelo každé malé dítě, ale kterého viděl málokdo. A nejen proto, že v posledních letech populace tohoto fascinujícího živočicha značně poklesly.

Kukačka je tvor skrývavý, a tak až jejich intenzivní výzkum z posledních let začíná mnohým podivnostem kukaččího života dávat smysl. Většina laiků nejspíš ví, že kukačka si hnízdo nestaví a svá vejce klade do hnízd ostatních ptáků. Tím však zajímavost kukaččího životního stylu teprve začíná.

Jako hostitelé „slouží“ kukačce celá řada drobných pěvců, od konipasů, přes pěvušky a lindušky až po různé druhy rákosníků. Pokud je kukačka úspěšně parazituje, je to pro tyto ptáky naprostá katastrofa – jejich potomstvo zahyne a navíc tito hostitelé ztrácejí drahocenný čas

a energii na výchovu dalších kukaček. Není divu, že se hostitelé brání – agresivně útočí na kukačku a odmítají úspěšně snesená kukaččí vejce tím, že je z hnízda vyhodí, nebo hnízdo opustí či na staré parazitované snůšce vystaví nové hnízdo a tam snesou znovu. Právě tato hostitelská obrana je klíčem k pochopení podivné ekologie kukačky obecné.

Kukačky parazitují nejčastěji hnízda v blízkosti stromů či keřů, nikdy ne v úplně otevřené čisté travnaté krajině. To proto, že samice kukačky využívají vyvýšenou vegetaci jako „posedy“, z nichž pozorují hostitele stavící hnízda. Před vlastním nakladením parazitického vejce vykonává samice kukačky návštěvy na „vyhlédnutých“ hnízdech a začne klást až poté, co samice hostitele nakladla několik vlastních vajec. Správné načasování kladení je pro úspěch parazitismu zcela zásadní: kdyby kukačka nakladla příliš brzo, před hostitelem, tak by hostitel cizí vejce vždy vyhodil. Kdyby nakladla příliš pozdě, třeba v pokročilé inkubaci hostitelových vajec, nestačilo by se parazitické mládě včas vylíhnout. Proč je to důležité?

Kukaččí mládě se potřebuje včas zbavit svých nevlastních sourozenců. Není to ovšem proto, že by hostitelé neměli dost sil na vychování vlastních mláďat a kukačky dohromady (jak se občas chybně uvádí). Kukačka je překvapivě slabý konkurent a jsou-li v hnízdě i mláďata hostitele, nedokáže si parazitické mládě vyžadonit dost potravy. Jak se však kukaččí

mládě stane jediným obyvatelům pěstounova hnízda?

Na tuto otázku byla navržena odpovědi celá řada, jedna bizarnější než druhá. Plinius Starší uvádí, že mládě kukačky nejprve „odtrhává od zobáku“ potravu hostitelským mláďatům, pak je sežere a nakonec pozdě i samotnou samici hostitele! Těto absurdní představě může směle konkurovat názor, že to jsou hostitelé sami, kdo hnízdo vyčistí od svého potomstva, aby mohli věnovat svou veškerou péči cizímu mláděti! Další – ovšem za vlasy méně přitažený – mýtus uvádí, že pěstounova mláďata z hnízda vyjme samice kukačky (k hnízdu se údajně vrací poté, co se mladá kukačka už vylíhla). Docela reálně pak působí představa, že mladá kukačka utlačí pěstounovy potomky díky své velikostní převaze. Správná odpověď je ovšem jiná, ale o to více překvapivá: kukaččí mládě samo vytlačí z hnízda vajíčka nebo mláďata pěstouna. Co je na tom tak neuvěřitelné? Holé, slepé a na první

Mládě kukačky se snaží vytlačit z hnízdní kotlinky vše, co mu „překáží“.

pohled zcela bezmocné mládě kukačky se zapře nohama proti hnízdní kotlince, podsune se pod vajíčko (nebo někdy i docela velké mládě hostitele) a postupně ho přesune až za okraj hnízda. Představte si, že jen co se narodíte, tlačíte na zádech jeden nebo dva pytle cementu z třímetrové jámy!

I díky jejímu podivuhodnému chování vyhlásila Česká společnost ornitologická kukačku obecnou Ptákem roku 2010. Až tedy uslyšíte první jarní zakukání, nebo se dokonce setkáte s kukaččím mládětem, nezapomeňte svá pozorování zaslat právě České společnosti ornitologické.